

Магістр 2 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛАНУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Анотація. Розглянуто основні засади щодо організації планування доходів у бюджетних установах і обґрунтовано необхідність запровадження комерційних відносин, які виступають основним джерелом власних надходжень.

Аннотация. Рассмотрены основные положения относительно организации планирования доходов бюджетных учреждений и обоснована необходимость развития коммерческих отношений, которые являются основным источником собственных поступлений.

Annotation. The basic principles of planning for revenue in fiscal institutions and the necessity of introduction of commercial relations, which are the main source of their revenue are considered.

Ключові слова: доходи бюджетних установ, кошторис, організація планування доходів.

Однією з особливостей діяльності бюджетних установ є те, що всі вони, як правило, фінансуються за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів. Саме ці кошти утворюють доходи організацій, які направлені на виконання ними статутних завдань та функцій. Доходи бюджетних установ мають специфічний характер: поділяються на доходи загального і спеціального фондів, порядок формування яких регулюється окремими нормативними актами щодо кожного. Облік доходів є однією з найскладніших і найвідповідальніших ділянок усього облікового процесу в бюджетних установах. Саме це зумовлює необхідність раціональної організації планування доходів у кошторисах бюджетних установ.

Розробкою питань стосовно організації обліку доходів та їх планування займаються такі вчені, як: Джога Р. Т., Свірко С. В. [1], Атамас П. Й. [2], Ватуля І. Д., Романченко Ю. О., Бутинець Ф. Ф. та ін. У своїх працях вони вивчають сутність та особливості організації планування доходів бюджетних установ.

Метою дослідження є розгляд процесу організації планування доходів бюджетних установ.

Завдання дослідження – розкрити сутність доходів бюджетних установ; визначити особливості організації планування доходів загального фонду; обумовити необхідність організації планування власних надходжень.

Об'єктом дослідження є доходи бюджетних установ.

Предметом дослідження є організація планування доходів загального та спеціального фондів бюджетних установ.

Бюджетні установи, незалежно від того, ведуть вони облік самостійно чи

складають кошториси і плани асигнувань (загального та спеціального фондів) за кожною виконуваною ними бюджетною програмою (функцією).

Кошторис – основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій і досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень [3].

Кошторис має такі складові частини:

загальний фонд, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків бюджету на виконання бюджетною установою основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету за класифікацією кредитування бюджету;

спеціальний фонд, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій, або розподіл надання кредитів з бюджету згідно із законодавством за класифікацією кредитування бюджету [4].

Доходи загального фонду бюджету були й лишаються доволі значною частиною в загальній структурі доходів більшості бюджетних установ. Однак власні доходи бюджетних установ забезпечують виконання основних установ щодо непокриття доходами загального фонду. Зазначена категорія доходів набуває дедалі вагомішого значення серед інших об'єктів обліку.

Організація планування доходів бюджетних установ виступає одним з найскладніших напрямів організації обліку доходів.

Процес планування доходів майбутньої діяльності установи, а отже, і видатків (витрат) здійснюється планово-економічним та бухгалтерським підрозділом, якщо вони відокремлені в загальній структурі установи, чи фінансово-економічним підрозділом за участю головного бухгалтера та головного економіста.

Планування доходів за загальним фондом здійснюється за системою вертикального зв'язку. Це означає, що рух інформації про граничні обсяги видатків загального фонду відповідного бюджету подається вертикальною схемою, а відповідно визначені обсяги доходів загального фонду у вигляді проектів кошторисів доводяться знизу вгору.

Планування видатків за загальним фондом, а отже, і загального обсягу загального фонду відбувається в межах нормативного поля: основних положень Закону "Про державний бюджет України" та показників, затверджених відповідними нормативними актами. Відповідно до Закону виокремлюються позиції щодо захищених статей бюджету, які, насамперед, враховуються у плануванні доходів.

Видатки за окремими статтями формуються відповідно до нормативів (штатних, натуральних норм харчування тощо), установлених галузевими нормативними актами та фактичними показниками діяльності.

За кожним кодом економічної класифікації видатків бюджету здійснюється відповідний розрахунок. На їх підставі з урахуванням доведених граничних норм видатків бюджету складаються і подаються головному розпорядникові коштів проекти кошторисів у терміни, встановлені останнім. Після розгляду проектів кошторисів, складання зведених кошторисів, формування на їх підставі бюджетних запитів головні розпорядники коштів за вертикальною схемою передають бюджетні запити до Мінфіну України, Мінфіну АРК, місцевих фінансових органів з метою включення їх до проектів відповідних бюджетів [1, с. 221–222].

Оскільки керівникам бюджетних установ заздалегідь доводиться інформація стосовно граничних розмірів надходжень із загального фонду бюджету в форматі лімітних довідок, вони вимушені планувати їх розподіл лише на виконання основних функцій та забезпечення першочергових виплат. Саме тому власні надходження виступають важливим джерелом коштів, особливо в умовах нестабільної ситуації в країні. З огляду на ці обставини планування коштів спеціального фонду відіграє важливу роль, адже ці доходи є основним резервом бюджетних установ.

Доходи спеціального фонду бюджетних установ, які доходи загального фонду, підлягають плануванню. Для формалізації результатів планування власних доходів призначено другу складову кошторису – спеціальний фонд. Формування дохідної частини спеціального фонду проекту кошторису здійснюється за видами доходів та їх джерелами, які визначаються розробленою класифікацією доходів кожної установи відповідного галузевого профілю згідно із затвердженим галузевим переліком.

Щоб забезпечити отримання максимально вірогідного обсягу доходів, необхідно заздалегідь сформувати систему показників, застосовуваних у розрахунках.

Стосовно зазначених видів доходів виокремлюють такі показники [1, с. 234]:

за доходами, що отримуються від надання функціонально основних послуг бюджетних установ, – кількість студентів, які навчатимуться у плановому періоді на контрактній основі; кількість хворих, яким буде надано медично-лікувальну допомогу за власні кошти; кількість пацієнтів, яким буде надано медично-діагностичну допомогу за власні кошти; кількість відвідувачів музеїв, виставок тощо, а також розмір плати за перелічені послуги;

за доходами, отримуваними від господарської чи господарсько-виробничої діяльності, – кількість виробів, навчально-виробничих майстерень, кількість продукції сільськогосподарських навчальних підсобних господарств та вартість зазначеної продукції; кількість місць у гуртожитках та відомчих квартирах і плата за проживання в них; кількість працівників, які харчуватимуться в установі, та вартість харчування;

за доходами в частині оренди приміщень бюджетних установ – площа приміщень, кількість обладнання й іншого майна та розмір орендної плати;

за доходами від реалізації майна – кількість запланованих до реалізації об'єктів необоротних активів (крім будівель і споруд та інших матеріальних активів, зокрема списаних як непридатних до реалізації) і вартість реалізації.

Крім розрахункових показників, об'єктом планування щодо власних доходів установи є термін надходження доходів за видами. На підставі зазначених показників визначається сума доходів на наступний рік за кожним джерелом надходжень з урахуванням конкретних умов роботи установи.

Розрахункові показники щодо доходів планового періоду мають формуватися на підставі аналізу фактичного виконання дохідної частини кошторису стосовно доходів спеціального фонду за останній звітний період з урахуванням очікуваного виконання за період, що передує плановому [2, с. 236].

Таким чином, керівництво установ має знаходити нові джерела фінансування для розвитку та розширення переліку послуг, що надаються, для пошуку інвесторів, кредиторів. Бюджетним установам необхідно активніше запроваджувати комерційні відносини в розумних межах та згідно із законодавством. Важлива роль у втіленні таких заходів належить раціональній організації бухгалтерського обліку в цілому та доходів зокрема, плануванню та контролю господарської діяльності установ бюджетної сфери.

Поєднання бюджетного фінансування та комерційної діяльності сприятиме більш раціональному використанню не тільки бюджетних коштів, а й коштів з інших джерел фінансування. За допомогою власних надходжень, отриманих від такої діяльності, з'являється можливість покращити якісні показники діяльності бюджетних установ, а саме: оптимізувати норми витрат, удосконалити систему оплати праці працівників, зміцнити матеріальну базу та розширити сферу їх діяльності.

Саме тому в бухгалтерських службах необхідно ефективно організувати роботу працівників стосовно обліку та планування доходів спеціального фонду. Планування показників власних надходжень слід здійснювати в зручних таблицях, графіках порівняння планових і фактичних показників звітних періодів, з відпрацюванням аналітичних висновків щодо кожного факту і фактора відхилення.

Отже, планування доходів бюджетних установ – справа, яка потребує відповідного рівня професійного досвіду головного бухгалтера, його здібностей до аналітично-планової роботи, чіткої побудови та організації облікового процесу, а також робочого часу.

Подальших наукових досліджень вимагають питання щодо вдосконалення процесу організації планування доходів бюджетних установ у розрізі загального та спеціального фондів.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Свірко С. В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах : навч. посібн. / С. В. Свірко. – К. : КНЕУ, 2003. – 380 с. 2. Атамас П. Й. Облік у бюджетних установах : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / П. Й. Атамас. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 288 с. 3. Бюджетний кодекс України, затверджений Президентом України від 8 липня 2010 року № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 4. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4791.html.